І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
New York's Telephone: BArclay 7-4125

РІК LXVII. Ч. 204. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 22-го ЖОВТНЯ (OCTOBER) 1960 ЦЕНТІВ 12 CENTS No. 204. VOL. LXVII.

НІКСОН ЗА ЗМЕНШЕННЯ ПОДАТКІВ, КЕННЕДІ ЗА ПОМІЧ ПОВСТАНЦЯМ ПРОТИ КАСТРА

Ричард М. Ніксон

Джан Ф. Кеннеді

Ню Йорк. — Обидва президентські кандидати вели виборчу кампанію 20-го жовтня в місті Ню Йорку, де вони 21-го жовтня виступлять на спільній телевізійній дебаті. Віцепрезидент Ричард М. Ніксон, промовляючи до членів Т-ва Бизнесових Економістів в Нюйоркському університеті, пропонував зорганізувати Крайову Економічну Раду на взір Крайової Ради Оборони, що є одною з 12 пунктів його економічної програми для приспішення економічного розвитку. До цієї програми належить також пропозиція зменшити податки в рямках податкової реформи, щоб цим способом заохотити людей до нових інвестицій в будову і розбудову фабрик та різних підприємств. Крайова Економічна Рада була б дорадчим тілом президента в економічних проблемах і вона координувала б „різні урядові змагання до того, щоб сприяти розвиткові здорової економіки". Але ця рада не мала б права вмішуватися до дій Федеральної Резервової Системи. І при цій заяві Ніксон критикував тих політиків - демократів, які „голосно домагаються дешевого кредиту та штучно створених низьких відсотків від позичок", проти чого виступає Рада Федеральної Резерви, бо не хоче допустити до обезцінення доляра. Ніксон проєктує зреформувати цілу податкову систему, щоб зменшити особисті прибуткові податки і податки від корпорацій. Ніксон потвердив свої давніші заяви про те, що уряд президента Айзенгавера діяв в тому напрямку, щоб економіка ЗДА могла так добре розвиватися, що вона веде перед перед комуністичною економікою в СССР. Але Ніксон заявив, що теперішній час вимагає приспішити темп росту економіки. Ніксона слухали коло 300 осіб, голов. чином економістів, а також деяке число студентів університету. Ніксон конферував із адміралом - емеритом Артуром В. Радфордом, який вповні підтримує віце - президента в його становищі в справі оборони островів Матсу і Кваймой. Ніксон обговорював проблеми виборчої кампанії з генеральним прокуратором Вільямом Роджерсом і секретарем здоров'я Артуром Флемміноом. — Сенатор Кеннеді 20-го жовтня в готелі Білтмор видав заяву в справі наложеного економічного ембарґа на вивіз товарів до Куби. Він гостро критикував республіканський уряд, головним чином віце - президента за те, що сталося на Кубі. Він сказав, що економічні санкції проти Куби — „замало і запізно", бо вони не зможуть спричинити упадку режиму Кастра, як про це заявляють і самі урядові кола. Кеннеді домагався, щоб ЗДА допомагали кубинським втікачам, але не тим, що підтримують колишнього диктатора Батісту, скинути режим нового кубинського диктатора Кастра. Массачусетський сенатор пропонував, щоб уряд подумав над конфіскатою всіх кубинських мастків - актив, які в цій країні доходять до $200 мільйонів. Уряд ЗДА повинен діяти проти Кастра при допомозі Організації Американських Держав і також при підтримці европейських американських союзників, щоб „узгіднити збірну акцію проти комунізму в районі Карайбського моря". На думку Кеннеді треба зліквідувати ті умови, які сприяють поширюванні комунізму в країнах Латинської Америки. Ембарґо проти Куби назвав демократичний кандидат „драматичним жестом", який не має більшого значення. Цей жест казав Кеннеді, тільки приспішить те, що Кастрова політика „вповні піде по лінії комуністів". Того самого дня Кеннеді вів виборчу кампанію в сусідньому Брукліні, де його оваційно вітали, коли він затримувався на площах і виголошував промови. Кеннеді видав окрему довшу заяву, в якій збиває твердження Ніксона, що він перекручує правду в своїх цитатах під час промов. Кеннеді твердить, що це Ніксон послуговується невірними з правдою цитатами.

Американський Леґіон вимагає усунення Кастра і навіть з допомогою збройної сили

Маямі Біч. — В четвер, дня 20-го жовтня ц. р., в останньому дні конвенції Американського Леґіону вирішено звернутися до уряду ЗДА з вимогою здійснити всі заходи для усунення Кастра, застосовуючи для цього у випадку потреби навіть збройну силу. Водночас із цим конвенція Американського Леґіону висловила вимогу, щоб ЗДА не дозволяли на встановлювання комуністичних урядів в Західній Гемісфері, ліквідуючи всі проби в цьому напрямку мілітарними заходами. Називаючи режим Кастра раком на тілі Куби і всього організму південноамериканської спільноти, конвенція прийняла окрему резолюцію про застосування тотального господарського бойкоту супроти Куби, щоб таким чином довести до упадку режим Кастра і після його упадку допомогти всіма мілітарними засобами кубинському народові встановити у своїй країні не-комуністичний уряд. В резолюції висловлено теж конечність оборонити американську морську базу Ґвантанамо на Кубі і дати всю можливу підтримку антикастровським еміґрантам в їх боротьбі проти режиму Кастра. Торкаючися справи оборони бази Ґвантанамо, шеф морських операцій ЗДА адмірал Арлі Бирк заявив пізніше під час пресової конференції, що база Ґвантанамо має вистачальну силу для оборони і що американський уряд не задумує її залишати. Новим командантом Американського Леґіону обрано Вільяма Р. Бирка з Лонґ Біч у Каліфорнії.

Президент проти тих, які говорять про зменшення престижу ЗДА

Сан Франсіско. — Президент Айзенгавер, промовляючи в Клюбі Коммонвелт, гостро критикував тих всіх демократичних політиків, не називаючи нікого по імені, які постійно твердять, що престиж ЗДА зменшився за кордонами цієї країни. Президент сказав, що ми не сміємо бути самовдоволеними і не можемо хвалитися, але коли порівняємо ЗДА з іншими державами, головним чином із СССР, то мусимо признати, що ця країна стоїть вище від великої комуністичної держави. Айзенгавер назвав „абсурдом" твердження про зменшення значення ЗДА у вільному світі. ЗДА не є другорядною державою, як це твердять деякі особи, які говорять неправду. Айзенгавер говорив про те, що ЗДА потребують досвідченого провідника в теперішньому часі, а таким не можуть бути ті, які видвигають малі речі, і занедбують говорити про великі. Не можуть бути провідником ЗДА і ті, які вимагають, щоб федеральний уряд був „провідником всього життя країни, в якій існує система вільних підприємств". Провідником ЗДА повинна бути та особа, яка вірить у велич ЗДА, яка вірить в те, що правдива політична мудрість виростає на тлі досвіду і знання умов життя людей. Ця промова мала бути „неполітичною", бо Президент є на урядовій поїздці, але вона в дійсності була політичною, бо Айзенгавер говорив із становища республіканців. Посадник міста Джордж Крістофер, закликав мешканців, щоб щиро вітали Президента, який своїм побутом прощався з Сан Франсіском, бо це його остання урядова візита в тому місті. 250,000 осіб оваційно вітали Айзенгавера, коли він їхав у відкритому авті по вулицях міста.

Айзенгавер схвалив плян американсько-канадійської розбудови водних ресурсів на ріці Колумбія

Пам Спрінгс, Каліфорнія. — Президент Айзенгавер 19-го жовтня схвалив розбудову водних ресурсів на ріці Колумбія, з яких будуть користати і ЗДА і Канада. Проєкт розбудови „Песіфік Нортвест" має коштувати спільно обидві держави $1,159,000,000, із того ЗДА мали б видати до 1970-го року $453 мільйони, а Канада до того самого часу $402,500,000. Пізніше кошти будови цього проєкту мають збільшитися до одного більйона і 159 мільйонів долярів. За ті великі суми мають збудувати великі збірники води, які будуть контролювати повені, а також гідроелектрівні та греблі. З електрівень користатимуть і ЗДА і Канада, бо вони є близько до стейтів Вашингтон, Айдаго та Монтана і до канадійської провінції Британська Колумбія. Президент обіцяв, що він предложить Сенатові ратифікувати відповідний договір в цій справі ще перед залишенням Білого Дому 20-го січня 1961-го року.

Бенсон критикує фармерську програму демократів

Іст Лансінґ, Мишиґен. Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон перед своїм виїздом до Північної Америки, промовляючи на фармерських зборах, гостро виступив проти тої фармерської програми, яку пропонують демократи в найближчому Конґресі. Він давніше заявив був, що не буде виголошувати „політичних промов" під час цьогорічної виборчої кампанії, і тому не згадував прізвища демократичного кандидата. Бенсон казав, що демократична фармерська програма є „найгіршою", яку собі можна подумати. Ця програма візьме під „найгострішу контролю фармерську продукцію", і накладе на неї „кафтан безпеки". Бенсон рекомендував таку фармерську програму, яка по кількох роках вповні звільнила б фармерів з державної контролі. На думку Бенсона демократична програма не спричиниться до росту фармерської продукції, тільки обмежить розвиток рільничої продукції в цій країні.

До ЗДА прибула з України п-ні Тетяна Будка, братова пок. Єпископа-мученика

Ню Йорк. — В минулу середу 19-го ц. м. прибула літаком почерез Москву до Ню Йорку на постійне перебування пані Тетяна Будка з Добромірки на Збаражчині, Західня Україна. 73-річна вдова по Іллі, рідному братові покійного Преосв. д-ра Никити Будки, першого єпископа Канади, що його в 1945 р. большевики вивезли зі Львова на далеке заслання, де й помер. Після короткої затримки в Ню Йорку п-ні Тетяна Будка виїхала до м. Віллінґ в Західній Вірджінії, до своєї доньки Анни, заміжньої за о. Іваном Оришкевичем, місцевим парохом. Заходи на приїзд Т. Будка тривали понад 2 роки, при чому активно цікавився цією справою і допоміг губернатор Західньої Вірджинії Сесіль Г. Андервуд, який особисто інтервеніював у „прем'єра" УССР Кальченка, коли той був у Вест Вірджинії в минулому році.

● **Літературно - мистецький Клюб у Филаделфії** переводить в суботу 22 жовтня ц. р. о год. 7:30 веч. в Домівці Союзу Українок, 909 Н. Френклін Ст. відкладену з незалежних причин на один тиждень дискусію на тему „Вибори в Америці й українці". Головними дискутантами є редактори Іван Кедрин і Микола Пасіка.

ФІЛІПІНСЬКИЙ ПРЕДСТАВНИК ЗАПОВІДАЄ ПІДТРИМКУ УКРАЇНСЬКИХ АСПІРАЦІЙ

Ню Йорк. — „Як член нації, що впродовж століть була поневолена чужим колоніяльним пануванням, я відчуваю щиру симпатію до Українського народу в російському колоніяльному поневоленні" — заявив член філіпінської делеґації до Об'єднаних Націй, сенатор Лоренцо Сумульонґ, що є головою комісії закордонних справ у філіпінському сенаті, під час одногодинної конференції з представниками Українського Конґресового Комітету в четвер, 20-го жовтня. Конференція відбулася з ініціятиви УКК в приміщенні філіпінської делеґації до ОН і в ній від УКомітету взяли участь: президент Дмитро Галичин, касир Йосип Лисогір, ред. В. Душник і д-р В. Шандор, представник Пан-Американської Української Конференції. Темою розмов була доля українського та інших поневолених Москвою народів, їхні визвольні аспірації і боротьба та відношення до них вільного світу. Сенатор Сумульонґ на закінчення розмови заповів, що він у межах своїх можливостей використає кожну нагоду, щоб допомогти українському та іншим поневоленим народам у їхньому змаганні до волі і незалежности.

Хрущов твердить, що СССР має також атомово-ракетні підводні човни

Москва. — В минулий четвер 20 ц. м. Нікіта Хрущов виголосив дво- і півгодинну промову в московському спортовому палаці, склавши ніби звідомлення про свою подорож до З'єдинених Держав на сесію Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй. Хрущов не сказав нічого нового та повторював свої заклики проти „американського імперіялізму". Подаючи, як не доказ того імперіялізму, газетну вістку про плян висилання американських атомово - ракетних човнів на Балтійське море, Хрущов заявив, що воно було б продовжуванням політики „на грані війни" та поставив реторичний запит: що сказала б Америка, як би Совєтський Союз вислав свої атомові човни на води близько американських берегів. Хрущов вперше висловив твердження, що Совєтський Союз має також атомові підводні човни. З цього приводу американські газети пригадують, що совєтський морський старшина Ніколай Артаманов, який в минулому році втік з Ґдині на Захід, поінформував американські чинники, що Совєти мають атомові підводні човни. Чи Совєти мають такі човни, з яких можна — з-під води і над водою — вистрілювати керовані ракети — про це досі ніде не було вірогідної вістки. Совєти ніде й ніколи не подали світлини ніякого такого човна. Що стосується взагалі підводної фльоти, то Совєти мають коло 500 підводних човнів, коли тим часом ЗДА мають їх заледви яких 100. Зате ЗДА мають вже тепер 20 підводних атомово - ракетних човнів, з яких кожний має по 16 атомових ракет.

Мавританія стане найновішою африканською державою

Париж. — Французький прем'єр Мішель Дебре і прем'єр автономної французької колонії Мавританія Моктар Оулд Даддах підписали в минулу середу в Парижі договір про перетворення Мавританії в самостійну державу. Акт проголошення її самостійности має відбутись 28 листопада ц. р., після чого до Парижу має прибути вдруге мавританська делеґація, вже в характері самостійної держави, для складення договору про перебування Мавританії у Французькій Спільноті. У короткій промові французький прем'єр, не називаючи за іменем Марокка, яке вважає Мавританію частиною своєї історичної території і тому хоче через Об'єднані Нації опротестувати наділення Мавританії окремою державністю, — напятнував „перестарілі концепції африканських країн" і висловив переконання, що Мавританія дасть собі раду з погрозами, базованими на отаких „перестарілих концепціях". Коли Мавританію приймуть до Об'єднаних Націй, то вона стане 100-ним членом тієї організації.

У Конґо продовжується боротьба за владу

Леопольдвіль. — У Конґо все ще нема авторитетного центрального уряду і продовжується боротьба між тимчасовим урядом, що існує під фірмою Колеґії високих комісарів, та колишнім прем'єром Патрісом Люмумбою, який визнає себе за єдиного леґального прем'єра і не вступається з свого урядового помешкання. Полк. Жозеф Мобуту, який покликав до життя згадану Колеґію, використав проголошену ним поліційну годину для арештування 15-х видатніших конґолійських прихильників Люмумби, між ними лідера конґолійської організації молоді. Мобуту твердить, що партія Люмумби була насичена комуністами, які стали найближчими дорадниками Люмумби, що звернувся негайно в сторону комуністів і дістав підтримку збоку СССР, Ґвінеї і Ґани, совєтських напівсателітів. Мобуту далі закидає ґанським і ґвінейським військовим формаціям, що прибули до Конґа під прапорами ОН, що вони підтримують не тільки персонально Люмумбу, але комуністичний рух в Конґо. Совєти, Ґвінея, Ґана й інші „невтральні" країни натискають в Об'єднаних Націях, щоб в Конґо скликати парлямент, в якому Люмумба втішається популярністю та який висловив Люмумбі довір'я. Але саме тому полк. Мобуту той парлямент розпустив на „ферії" до 31-го грудня і не погоджується на його скликання.

Об'єднані Нації переживають фінансову кризу

Об'єднані Нації. — На перше місце в Об'єднаних Націях виступає щораз більше не будь-яка політична справа, а справа їх фінансів, головно у зв'язку з місією в Конґо. Обраховано, що до кінця 1961 року треба буде $200 мільйонів. Дорадча Комісія в ОН для організаційних і фінансових справ уповноважили генерального секретаря до користання спершу з фонду $15 мільйонів, а недавно з додаткових $25 мільйонів. Однак фінанси Об'єднаних Націй дозволять їм на покриття видатків у Конґо найвище на місяць. Тому, що Совєти, всі їх сателіти та більшість малих і незалежних країн відмовляються вплатити на місію в Конґо будь-яку суму, то головним джерелом фондів на цю ціль буде знову Америка. Але рішати про це зможе щойно Конґрес, який зійдеться на наради аж 20 січня 1961 р., вже за нового президента. Тому теперішній уряд ЗДА зможе тільки в порозумінні з обома президентськими кандидатами зголосити відповідний проєкт до Конґресу. Видатки на місію в Конґо від липня до кінця грудня ц. р. становитимуть $65,000,000.

ЗДА ВІДКЛИКАЮТЬ АМБАСАДОРА З КУБИ

КОМУНІСТИЧНИЙ ДИКТАТОР КУБИНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ВИЇХАВ ДО МОСКВИ І ПЕЙПІНҐУ

Вашингтон. — Американський уряд відкликав у четвер 20 жовтня ц. р. амбасадора ЗДА на Кубі Філіпа Бонсаля. Формально це називається, що його покликано „на консультацію, на довший час". Покищо дипломатичні американсько - кубинські взаємини ще не є зірвані, а керівником американської амбасади в Гавані став шарже д'афер Даніель Бреддок. Відкликання американського амбасадора з Куби прийшло зараз після проголошення ембарґа на вивіз товарів до Куби, за винятком харчів і ліків. За газетними відомостями, американський уряд не думає делеґувати назад амбасадора Бонсаля до Гавани за каденції президента Айзенгавера, отож ця справа залежатиме вже від рішення наступного президента, Ричарда Ніксона або Джана Кеннеді. Кубинське радіо повідомило про від'їзд американського амбасадора з коротким коментарем, що це „добрий вітер, який забирає геть із Куби п. Бонсаля". Філіп Бонсаль це професійний дипломат з великим досвідом і симпатіями в північно-американських країнах. Призначення його амбасадором на Кубі зараз після приходу там до влади Фіделя Кастра було загально коментоване, як бажання Америки затіснити взаємини з Кубою. Але послідовна і щораз нагальніша антиамериканська комуністична політика Фіделя Кастра щораз погіршувала й загострювала ті взаємини. Проголошення ембарґа на вивіз товарів до Куби кубинська пропаганда окреслила, як „новий доказ американського імперіялізму". Офіційний кубинський коментар такий, що „Куба не є осамітнена країна, бо комуністичні держави, а також Канада і Японія допоможуть Кубі дістати з-закордону всі ті товари, що їй потрібно". Одинаково американські, як канадійські чинники заперечують, наче б ЗДА робили будь-яку пресію на Канаду, щоб вона приєдналась до акції торговельного бойкоту Куби. У відповідь на критичні заміти деяких коментаторів, що проголошене американське товарове ембарґо не матиме великого практичного значення для Куби, а дасть нові пропаґандивні атути Фіделеві Кастро та штовхне Кубу ще дальше в сторону комуністичних країн, тісно пов'язавши їх економічні справи, з американських джерел пояснюють, що заборона експорту товарів до Куби прийшла в меншій мірі, як засіб політичної репресії, а передусім тому, щоб захоронити американських експортерів від дальших поважних втрат. З Гавани відлетів до комуністичних країн дійсний автор і керівник пляну повної комунізації Куби, тамошній господарський диктатор, давній переконаний і вишколений комуніст — майор Ернесто Ґевара, директор кубинського державного банку. Він має об'їхати Совєтський Союз, Чехословаччину, Східню Німеччину, північну Корею і комуністичний Китай. Фідель Кастро надав йому титул уповноваженого амбасадора з правом підписувати всякі договори. Ґевара, з яким Ф. Кастро познайомився під час перебування на політичній еміґрації в Мехіко, відпавна ненавидить Америку та поставив собі за ціль — зробити Кубу комуністичною фортецею і випадною базою, з якої можна б переводити комуністичні революції в усіх інших країнах латинської Америки.

Совєти програли в ОН в справі розподілу харчів для потребуючих у світі

Об'єднані Нації. — Совєтський Союз, який „принципово" поборює всі конструктивні пляни й почини вільних країн, спеціяльно-ж Америки, та який так само принципово тримається системи безпосередніх зносин з країнами, а не через Об'єднані Нації, бо та система вможливлює большевикам фінансово - технічну допомогу лучити з шпигунською і пропаґандивною акцією в різних країнах, — виступив проти проєкту ЗДА на створення міжнародного складу харчів для потребуючих країн. На Економічно-Фінансовій Комісії Об'єднаних Націй ЗДА, підтримані п'ятьма іншими країнами, зажадали чимшвидшого прийняття запропонованої резолюції, щоб Рада Організації для справ харчів і хліборобства, яка тепер нараджується в Римі, могла ще перед 28 ц. м. прийняти відповідну постанову та приготовити звіт до січня 1961 р. на свою Асамблею. Совєтський представник П. М. Чернишев виступив проти приспішеного трактування того американського внеску, бо — казав він — справа голоду у світі „це ніяка новина і існує від віків". Тому, казав він, нічого тут спішитися. Чернишев закидав Америці, що вона зголосила свій внесок з уваги на американські вибори, щоб приєднати Республіканській партії фармерів. Він „радив" американському урядові безпосередньо помагати потребуючим країнам, без посередництва Об'єднаних Націй та їх Організації для справи харчів і хліборобства. Все одно, виводи Чернишева присявних не переконали, бо в голосуванні 49 голосами проти 10 при 15-ох, що стрималися, рішено дати першенство американському внескові.

В АМЕРИЦІ

● **Сенатор - демократ** із Коннектикату Томас Дж. Дадд, промовляючи на прийнятті Асамблеї Поневолених Европейських Народів в Ню Йорку, пропонував зорганізувати „Академію Волі", в якій представники держав у вільному світі могли б перейти вишкіл, яким би то способом можна було якнайкраще поборювати комуністичну аґресію. Сенатор Дадд казав, що було великою помилкою те, що ЗДА не діяли під час мадярського повстання в 1956 році. На його думку подібних, як у Угорщині, революцій може бути більше, і тому ЗДА мусять бути приготовані на те, щоб відповідно на них зареаґувати.

● **Управитель фарми** президента Айзенгавера генерал Артур С. Нівінс купив для Президентової фарми в Ґеттисбурґу, Па., корову раси „абердін анґус" за $1,250. Цю корову продав колишній голова Комісії Атомової Енерґії адмірал Луїс Л. Стравс зі своєї фарми в Бренді, Вірджінія.

● **13-го жовтня 1959 р.** Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація випустила штучний сателіт „Експлорер VII", який важив 91.5 фунта і який мав мініатюрний радіовий апарат, який мав перестати діяти після одного року, але він цього не зробив і „балакає" далі.

● **Компанія Ґудріч** в Брексвіллі, Огайо, випродукувала 14 до гуми подібних матерій, які мають людину охороняти проти атомової радіяції. Тепер випробовують ці матерії, і виберуть найкращу з них, яка збільшить безпеку ЗДА в найближчій атомовій війні.

● **Секретар рільництва** Езра Тефт Бенсон виїжджає до Південної Америки, де буде переговорювати про продаж американських харчових продуктів, які є в урядових магазинах внаслідок постійних надвишок харчів у ЗДА.

● **Колишня демократка** і амбасадорка до Люксембурґу за Трумана пані Перл Места зробила немилу несподіванку демократам і повідомила публічно, що вона підтримує кандидатуру республіканця віцепрезидента Ричарда М. Ніксона. Вона заявила, що це рішення дорого їй коштувало, бо вона має численні зв'язки з демократами, але вона підтримує Ніксона, „який має великий досвід і який розуміє людей".

У СВІТІ

● **В Об'єднаних Націях,** на їх спеціяльній політичній комісії, ішов палкий спір між міністрами закордонних справ Австрії й Італії за політику Італії супроти австрійських німців в Південному Тиролі. Австрійський міністер д-р Бруно Крейскі домагався визнання тих німців „меншиною", якій належить автономія, та закидав Італії зламання договору, підписаного зараз після закінчення останньої війни. Італійський міністер Антоніо Сені твердив, що Австрія хоче підготовити стан для відірвання південного Тиролю від Італії та що тамошні німці мають повну політичну й культурну свободу.

● **Японський цісар Гірогіто,** у своїй престольній промові, виголошеній на відкритті парляменту, звернувся з закликом до японського народу, щоб він плекав пошану для законів і принцип співпраці „одного з одним". Цей заклик 56-річного монарха стоїть у зв'язку з убивством соціялістичного лідера в Японії й загострення міжпартійних пристрастей.

● **„Літературная Жизнь"** в Москві, яка здебільша не має нічого з літературним життям, оскаржила в минулому тижні нюйоркського кардинала Франсіса Спелмана у ... шпигунстві. Большевицький часопис покликується на якогось нібито католицького журналіста Фредеріка Гоффера, який невідомо де і коли писав, що кардинал Спелман має сіть власних дипломатичних аґентів у різних країнах світу. Запитаний про це кардинал відповів одним словом „глупота". Газети твердять, що такого Гоффера нема на світі.

● **У Москві** відбуваються гарячкові приготування до великої щорічної військової паради 7 листопада ц. р. з нагоди роковин жовтневої революції. В минулий понеділок рух на Червоній площі був перерваний на кілька годин, бо „для проби" переводили там велетенські гармати.

● **В ізраїльській пресі** появилась вістка, що вже в 1957 р. один західньо-німецький високий урядовець заявив: „ми знаємо, де живе Адольф Айхман" — схоплений в цьому році в Арґентині жидами нацист, який був одним із головних спричинників винищення трьох мільйонів жидів.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917. — authorized July 31, 1918.

Адреса: SVOBODA", P.O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

Не будьмо невтральними!

Вигідницька позиція „невтральности" в розумінні „наша хата скраю" була одним з найбільш характеристичних виявів малої державницької зрілости українських народніх мас у 1917-20 рр., яка стала головною причиною невдачі у визвольній війні. З тої причини 40 років тому Україна програла війну проти московських большевиків, перемнників імперіялізму царської Росії, але нині ввесь вільний світ перебуває в стані холодної війни з нашим відвічним ворогом. Цей конфлікт таким гострий, що загрожує вибухом третьої світової війни. Але розвиток воєнної технології з її атомовою і ракетною зброєю змушує Захід зацукуватись перед користанням з того „останнього засобу", яким у взаєминах між державами є війна, бо вона загрожувала б винищенням людства. І тому Захід, зокрема ЗДА, признають у принципі конечність мирного розв'язання існуючих міжнародніх проблем у безпосередніх переговорах з Совєтами. А щоб відразу не виключити такої можливости, щоб згори її не ліквідувати, ЗДА и інші західні країни не ведуть активної політики за визволення упрмлених Москвою країн і народів, бо це справа, яка власне найбільше большевиків дратує. На такому ґльобальному тлі і загадки закоріненій в американській закордонний політиці тезі про корисність великого російського господарського обширу, закордонна політика ЗДА не наголошує справи поневолених країн взагалі, а України зокрема, так часто, так сильно й так реально, як це треба було б робити. Це відбилося і на плятформах обох американських політичних партій, заанґажованих тепер у передвиборчій кампанії.

Чи це значить, що ми, американські українці, маємо „гніватись" на обидві партії, на американський уряд, на обох кандидатів на президента і проголошувати засаду „наша хата скраю"?! На превеликий жаль, можемо іноколи почути навіть від декого з освічених, інтеліґентних і активних наших громадян, американських українців, дивне кредо: „Ні один з президентських кандидатів не займає супроти України виразно прихильного становища, тож ми не повинні ні за одного з них голосувати". Таке становище неправильне, шкідливе і фальшиве. Воно перечить принципові, що всі українці, які мають американське громадянство, повинні брати в американському політичному житті якнайактивнішу участь. Тільки від ступня такої активности та від суми позитивного вкладу, вложеного українською національною громадою в загальноамериканське життя, залежить сила нашого впливу на американську політику. На зміну такої політики треба іноколи чекати роками й десятками років. Коли вона кепська, помилкова, то треба про це говорити, писати, старатися прийнятими в культурному світі способами на неї впливати. Але робити це всередині зорганізованого американського громадянства, а не ззовні. Аж прикро і смішно пригадувати такі примітивні канони політичного життя, як конечність активізму і позитивізму, що є антиподами пасивізму і неґативізму, антиподами — політичного невтралізму.

В американській дійсності може комусь багато дечого неподобатись. Але, при всьому нашому критицизмі, треба признати, що від часів Лансінґа, державного секретаря за президентури Вилсона, таки чималий поступ відбувся на шляху пізнання історії і відносин на Сході Европи та дійсного змісту російського імперіялізму. Були, є і будуть помилки в закордонній політиці ЗДА, деякі з них були великі й трагічні. Але ніщо й ніколи не виправдує гасла „наша хата скраю". Керівні американські державні діячі мусять думати категоріями ґльобального маштабу, і неповажно вимагати від них, щоб вони думали категоріями українських патріотів. У нинішньому світовому конфлікті Україна займає ніби незначне місце, українська визвольна справа все ще не здобула собі такого місця і такої уваги, на які вона без сумніву заслуговує. Але завтра це може змінитися і напевне зміниться! Бо до цього веде логіка історії! Тому говоренням про нашу невтральність ми самі виставляємо собі погане свідоцтво.

Голосуйте за кого хочете, керуйтесь симпатіями чи розумовими аргументами, але голосуйте! Не будьте невтральними!

Поневолювачі заметушилися

Щораз частіше висловлювані представниками американського уряду і щораз голосніше підтримувані американською публічною опінією вимоги розглянути справу поневолених Москвою народів на форумі ОН, згадка про право на самовизначення волелюбних українців і інших народів Совєтського Союзу в промові канадійського прем'єра Дифенбейкера на Генеральній Асамблеї ОН 27-го вересня ц. р. і активні українські демонстрації проти поневолення України і з засудженням Нікіти Хрущова, як її ката, — все це примусило московську експозитуру в Україні — Центральний Комітет КПУ і „уряд УРСР" до метушливої оборони колоніяльного стану посідання Москви в Україні і разом з цим забезпечення своїх партійних й урядових становищ. Після кулачних протестів „глави совєтської делеґації в ОН" Нікіти Хрущова проти виступу Дифенбейкера, на трибуну вийшов 4-го жовтня ц. р. Микола Подгорний, перший секретар ЦК КПУ, наставлений Москвою як „глава української делеґації". Відповідаючи Дифенбейкерові, Подгорний назвав його вимогу признати волелюбному українському народові право на самовизначення — „грубим, наклепницьким виступом проти України", заявляючи водночас, що цей виступ „викликав глибоке обурення серед українського народу і широких кіл української еміґрації". Резолюцію Конгресу ЗДА про встановлення Тижня Поневолених Націй Подгорний назвав „дешевою маскарадою" і „кампанією наклепів на Українську державу". А багатолюдні антисовєтські демонстрації українців і інших еміґрантів Подгорний назвав „десятком крикунів".

На підтримку протестів і заяв Подгорного виступив орган згаданої московської експозитури в Україні, що видається в Києві українською мовою під назвою „Радянська Україна". В числі з 7-го жовтня ц. р. в цій газеті надруковано передову статтю п. н. „Слово українського народу", в якій, за браком будь-яких оригінальних думок, повторено здебільша дослівно все те, що говорив Подгорний у своїй промові в ОН. Щоб надати ваги виступові Подгорного і представити його виступ, як „голос українського народу", цілу статтю пересипано фразами про „змужнілу і розквітлу"; „індустріяльно - колгоспну Україну"; про „уряд України", який „дуже уважно стежить" чи навіть „розцінює дії" і т. ін., значить пустослів'ям, яке не має ніякого реального покриття в фактичному становищі т. зв. Української ССР. Тож поза єдиним фактом міжнародної діяльности Української ССР, що виявився в наказаній їй Москвою участі в заснуванні Об'єднаних Націй в 1945 році, Україна ніякої активної і самостійної ролі в міжнародному житті не брала й не бере і накинутий їй „уряд" міг справді таки тільки стежити за чимось чи щось розцінювати, а ніколи якусь справу вирішувати. А повторену „Рад. Україною" заяву Подгорного, що в деяких ділянках продукції Україна „перегнала ЗДА", заперечує кожного дня сама ж совєтська преса своїми дописами про погану якість продукції в різних ділянках індустрії та про недостачу тих чи інших товарів на торговельному ринку в Україні.

Порожніми словами про „державність" України і про її „могутність" московсько-комуністичні поневолювачі не закриють фактичного стану поневолення України, не витравлять із пам'яті українського народу втрат, що їх зазнала Україна за понад сорок років перебування під совєтським режимом в людях, в культурних цінностях і в своєму господарстві. Український народ знає також, що одним із головних спричинників цих втрат є теперішній кремлівський диктатор Нікіта Хрущов. Цього фактичного стану не заперечить ніяка метушня.

АНГЛОМОВНА АНТОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ

У ряді українських часописів у ЗДА і Канаді подано вже короткі вістки про те, що один з найбільш заслужених наших піонерів-діячів на американському континенті, бувший посол до канадійського парляменту Михайло Лучкович, приготовляє до друку Антологію української прози в англійській мові. Тому, що ця Антологія має свій початок і матиме своє завершення саме в „Свободі", до речі буде познайомити нашу суспільність з цілістю цієї справи.

Сама ідея англомовної Антології української прози „нуртувала" в Редакції „Свободи" від довшого часу, уже майже від чверть сторіччя. Вона була подиктована у першу чергу сумним фактом, зумовленим сумною долею бездержавної української нації: західній світ взагалі, а англомовний зокрема, майже зовсім не ознайомлений з українською літературною творчістю. В цьому немає нічого дивного в світлі ганебних валуєвських указів у самій Україні. Справа відома і ясна, отже немає потреби над нею довше зупинятися.

Другою обставиною, що піддала ідею видання такої Антології, було започаткування при „Свободі" англомовного „Українського Тижневика" в 1933-му році, в якому вже в перших річниках появився цілий ряд новель і оповідань українських авторів в англійському перекладі, зробленому в першу чергу тодішнім молодим редактором „Тижневика" п. Степаном Шумейком і рядом інших перекладачів, переважно з народженої в Америці української генерації. Саме від редактора Ст. Шумейка і великого пропагатора української правди в англомовному світі, тодішнього головного редактора „Свободи" д-ра Луки Мишуги і вийшла думка видати перекладені на англійську мову українські літературні твори окремою збіркою. Пропозиція такої публікації була предметом уваги на Конвенції Українського Народного Союзу в Гарисбурґу в травні 1941-го року, де делегати її ентузіястично піддержали і навіть схвалили асиґнувати на ту ціль відповідні фонди.

Проте, війна та інші нові події, припинили на деякий час здійснення цього проєкту, хоч не зняли його з порядку майбутніх завдань.

В лютому 1955-го року д-р Лука Мишуга помер, залишивши кілька тисяч долярів своїх ощадностей на „видання українських мистецьких творів американських авторів". Виконавцями своєї волі він призначив своїх довголітніх приятелів і співробітників в УНСоюзі, пп. Дмитра Галичина і Романа Слободяна. Мавши це на увазі, Редакція „Свободи" запропонувала виконавцям волі д-ра Мишуги видання саме такої Антології і, після одержання необхідного судового звільнення фонду із спадщини д-ра Мишуги на ту ціль, приготовила конкретний плян і, за згодою виконавців останньої волі Мишуги, почала його здійснювати.

У першу чергу вибрано авторів і твори, що мали б увійти до Антології. Провідною думкою в цьому доборі було включити в Антологію кращі зразки української прози, що як у мистецькому, так і в ідейному відношеннях, з одного боку, характеризували б український нарід, а з другого виявляли б схожість українських ідеалів з волелюбними ідеалами інших народів і були українським вкладом у світову культурну скарбницю. Це належало, між іншим, і до ділен життя та праці д-ра Л. Мишуги в Америці. При усталюванні змісту антології грала деяку ролю й думка про готові вже англійські переклади.

Мавши це все на увазі, до Антології заплановано включити:

Марка Вовчка: „Лимерівна";
Івана Франка: „Малий Мирон" і „Грицева шкільна наука";
Михайла Коцюбинського: „Поєдинок", „На камені" і „Сміх";
Ольги Кобилянської: „Природа";
Модеста Левицького: „Погана дорога" і „Страшна ніч";
Лесі Українки: „Розмова";
Василя Стефаника: „Новина", „Вона-Земля", „Злодій" і „Сини";
Леся Мартовича: „Відміна";
Богдана Лепкого: „Цвіт щастя" і „Дідусь";
М. Черемшини: „Злодія зловили";
Вол. Винниченка: „Голод";
Арк. Любченка: „Кров";
Юрія Клена: „Пригоди Архангела Рафаїла";
М. Хвильового: „Я";
Гр. Косинки: „Фавст";
Ю. Липи: „Петька Клин";
Ю. Яновського: „Подвійне коло";
Олекси Довженка: „Незабутнє";
Леоніда Мосендза: „Людина покірна";
Ан. Курдидика: „Три королі і дама";
Олега Лисяка: „Дієнбієнфу";
Б. Нижанківського: „Я вернувся до свого міста";
Ів. Смолія: „Дівчина з Вінниці".
Ів. Керницького: „Стара газета".

Усі оповідання за вимком новель Косинки, Липи, Яновського, Смолія і Довженка, уже були в перекладі друковані, багато з них в „Українському Тижневику". Переклади зробили: Степан Шумейко, М. Лучкович, К. Г. Андрусишин, Адам Гнідь, Кларенс Меннінґ, Персивал Конді, Марія Гамбаль, В. Семенина, А. Микитяк, С. В. Фроляк, Іван Панчук, д-р Біттнер, Оксана Драган та ін.

Добором матеріялів до Антології займалась, як уже згадано, Редакція „Свободи", в першу чергу ред. Богдан Кравців при співпраці д-ра Луки Луцева і ред. Вячеслава Давиденка. Деякі із включених уже в проєкт Антології творів є ще предметом розгляду і обміркування.

Устійнивши загальний плян і зміст Антології, треба було знайти її англомовного редактора, що не тільки знав би докладно українську і англійську мови, але й мав би велике знання української, американської і світової літератури, що відчував би її дух в усіх деталях і тонкощах, необхідних для того, щоб зробити переклади якнайкраще. В додатку, такий англомовний редактор Антології мусів також відповідати деяким вимогам, що випливають із зареєстрованої в суді останньої волі д-ра Л. Мишуги, із спадщини якого видання Антології має бути фінансоване.

У пошукуванні такого редактора думка зупинилась саме на п. Лучковичеві, з яким „Свобода" мала деякий контакт уже раніше і якого знала з ряду його перекладів. П. Лучкович прийняв пропозицію, і дотеперішня його праця не тільки виправдує надії і вимоги, але й дає ґарантію, що зредагування цієї першої поважнішої англомовної Антології української прози буде виконане справді з можливою в наших обставинах досконалістю.

До Антології буде включений короткий вступ про українську літературу взагалі, а віддзеркалену в Антології зокрема, як і короткі довідки про авторів та перекладачів. Антологія має бути готова до друку ще до кінця цього року. Видати її плянується в поважному американському видавництві, хоч фонд, який є до розпрядження на ціль цього видання, дуже обмежений.

Вкінці ще одне прохання і заклик: Якщо б хтонебудь із авторів чи повноправних представників і спадкоємців авторів, праці яких заплянованo включити до Антології, [illegible] у цій статті згадано, мав будь-які претенсії щодо цього, прохаємо їх поінформувати про це Редакцію „Свободи" не пізніше, як до половини грудня ц. р. До того часу „Свобода" також радо візьме під увагу пропозиції і поради, що могли б причинитися до вдосконалення та поліпшення запляноваого діла.

А. Драган

ОБ'ЄДНАНІ НАЦІЇ

Якщо йде про недавнє голосування в Об'єднаних Націях у справі прийняття Червоного Китаю до цієї організації, то за прийняття було 34 голоси проти — 42; здержалося — 22.

Американська преса звітувала, що Червоний Китай перепав дуже незначною кількістю голосів, лишаючи в своїх читачів переконання, що якби червоні китайці дістали, наприклад, на 5 голосів більше, тобто 39, а проти було на 5 менше, тобто 37, то червоний Китай став би членом Об'єднаних Націй. Що більше, в цих звітах висловлювано припущення, що може навіть в наступному році вдасться Совєтському Союзові ввести Червоний Китай до цієї міжнародної організації.

Таке розумування не має правної основи. Конституція ОН у 18-му артикулі каже виразно, що для прийняття нового члена потрібно більшости двох третин голосів присутніх і голосуючих членів. Якщо в даному випадку було 98 присутніх державчленів, то вимагана законом більшість становила 66 голосів, тобто Червоному Китаєві бракувало 32 голоси.

Щождо другої справи, тобто усунення Національного Китаю з постійного місця в Раді Безпеки і впровадження на це місце Червоного Китаю, то конституція ОН в артикулі 109 передбачає таку процедуру. Для зміни конституції ОН потрібно більшости двох третин членів. Такий внесок на зміну мусить бути ратифікований законодатними органами кожної держави, яка голосувала за зміну. Крім цього, такий проєкт зміни мусить мати згоду всіх п'ятьох постійних членів Ради Безпеки, тобто ЗДА, Англії, СССР, Франції та Національного Китаю.

З цього виходить, що хоч число держав, які хотіли б приняти Червоний Китай до ОН значно зросло, ще досить далеко до здійснення цього. Щоби усунути Національний Китай з Ради Безпеки, треба також його згоди на це. Доки Національний Китай не погодиться, доти червоні китайці не можуть зайняти його місце в Раді Безпеки.

А. Заплітний

Юрій Таркович

НАЦІОНАЛІЗМ СТРАШИТЬ МОСКВУ

Є вже більше даних, які вказують на те, що національне питання є й далі одною з найважливіших проблем совєтської дійсности і що в большевицькій тюрмі народів відбувається тиха, але вперта боротьба між великодержавними імперіялістичними тенденціями і поодинокими національностями, які в міру можливости бороняться проти русифікації та проти нищення своєї національної культури. Можна сміливо твердити, навіть за вимушеними голосами совєтської преси, що в цій боротьбі проти намірів Кремлю беруть участь фактично всі неросійські народи.

„Заря Востока" з 2 червня ц. р. гостро критикує видавничу працю в Грузії, закидаючи грузинам, що вони видають забагато книжок, в яких ідеалізується минуле, коли Грузія була самостійною державою. „Правда" з 10 червня ц. р. дорікає казахстанським видавництвам, що вони приділяють занадто багато уваги закордонним авторам, тобто тюркським письменникам, які живуть поза кордонами СССР і намагаються поширювати пантюркські ідеї в центрально - азійських республіках СССР. У „Вопросах Истории" (число 6, 1960 р.) перший секретар КП Узбекістану Рашидов, напевно не узбек, обурюється, що деякі місцеві літературознавці захоплюються творчістю поетів Узбекістану з тих часів, коли ця країна не належала ані до СССР, ані до царської Росії.

Проблемами боротьби з „буржуазним націоналізмом" присвячено численні доповіді в семінарі „Совєтська Прибалтика в братській дружбі народів СССР". Цей семінар відбувся з нагоди 20-річчя приєднання до СССР Литви, Латвії і Естонії. Доповідачі, що з'їхалися з усіх сторін СССР, присвячували свою увагу майже виключно місцевому націоналізмові, який в останніх часах набрав нової сили не тільки серед населення, але також навіть серед місцевих комуністів.

Совєтська преса всіляко намагається переконати неросійські народи, що їхнє майбутнє може бути запевнене тільки в рямках СССР, бож інакше „поглинуть їх американські імперіялісти". З цього залякування ясно видно, що поневолені народи покладають великі надії на ЗДА. З другого боку Москва явно погрожує „буржуазним націоналістам", що комуністична партія досить сильна для того, щоб зломити всякий опір тих, які невдоволені „братньою опікою" Кремлю.

З НАШИХ БУДНІВ

ПРО ЧОРТІВ І МОДЕРНІСТІВ

Був у мене гість з далекого Дітройту, поет Богдан Нижанківський, званий „Дуфта", або знаменитий „Бабай", один із найфайніших хлопців, що їх дала Руська вулиця українському Львову. „Дуфта" захоплювався нашою Метрополією, хоч фактично і не бачив Ню Йорку, бо відвідав лише два „бари" на долині міста, і був зі мною на Бродвеї, і то в білий день. А Бродвей виглядає в день так сумно й понуро, як ялинка без кольорових лямпочок.

Я хотів запровадити його до Українського Інституту Америки, на виставку наших модерністів, але рідна сестра Богдана п-ні Наталка, знана колись у Львові спортсменка (кидала кулею!), запротестувала проти цього, кажучи:

— Ти не показуй йому модерних образів, бо ся хлоп перестрашить і більше до нас не прийде!

В словах п-ні Наталки було, звичайно, багато пересади, бо виставка зовсім так страшно не виглядає, якби комусь здавалося; є там навіть картини, які можете безпечно повісити в кімнаті, і вони будуть її прикрасою. Те саме стосується деяких скульптур... Наприклад, різьба в дереві п-ні Ірини Букоємської „Рома — танечниця" — чарунюга, хоч признаюся, що таки більше захоплююсь живою Ромою Приймою, і не один з прихильників мистецтва не мав би нічого проти того, якби так п-на Рома сама стала на п'єдесталі і постояла хоч з годинку. Що ж, коли наша Ромця, як тая блискавка, або як буря: прилетить з Мехіко чи з Европи, зашумить над Ню Йорком, і дивись — вже опинилась у Вінніпеґу! Не минуло й року, як була в Святій Землі, а вже збирається їхати до грішної Франції!

Якщо ми при святих місцях, то дехто критикує заслуженого учасника виставки, проф. М. Бутовича, за те, що він малює модерних чортів та вовкулаків. А я спитаюся — яка Вам різниця, чи той чорт буде модерний, чи традиційний?.. Так чи так — це нечиста сила, що хоче погубити християнську душу. А хто насправді знає, як нечиста сила виглядає? Може дійсно так, як „Вовкулака" М. Бутовича?

Колись — то інакше бувало! Майже всі герої „Сорочинського ярмарку" Миколи Гоголя (земляк Миколи Бутовича) бачили чорта на власні очі, а деякі були з ним, так сказати, в бизнесі — продавали йому свої душі. З людей мені знайомих пам'ятаю тільки одного, що мав з дідьком особистий контакт: це був наш сусід, Пилип О., з Підмонастиря родом. Він не тільки бачив чорта напроти себе, в ясну, місячну північ, але той же злющий антипко перевернув його разом з фірою в калабаню! Ця підла, до речі, штука вдалася чортові тільки тому, що наш сусід вертався з млина трохи напідпитку і в критичному моменті забув тричі сплюнути.

Ей, чудовий був оповідач наш сусід Пилип, царство йому небесне! Не раз, бувало, розказував такі несамовиті історії, що мені малому, на запічку, волосся їжилось, і тому, мабуть, воно в мене таке покручене. Любив, сердега, розповідати про чортів, і договорився свого: в одну зимову ніч, страшного 1945-го року, з'явилися в його хаті три чорти в гострих шапках, зі штиками на плечах, і сказали: „Собірайсь!" І потягли його в совєтське пекло, де й загинув.

Ось, бачите, скільки вражень, скільки думок викликала в мені раптом одна скульптура й одна картина! А якби я захотів списати свої враження від усіх експонатів, то „Свобода" мусіла б випустити окремий додаток, як з приводу візити Хрущова. Тому вже, будь ласка, пофатиґуйтеся самі на 5-ту Евню та й оглядньте, поки час, виставку наших модерністів.

Ікер

Мґр. Осип Губчак

У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ

(Спомини з 1928 - 30 рр.)

(1)

Без сумніву, втеча від сірої дійсности в ностальгічні спомини не є здоровим об'явом. Але не забуваймо, що всі проблеми теперішности й будуччини мають своє коріння в минувшині, і без зрозуміння цеї минувшини неможлива правильна розв'язка сучасних проблем. Спеціяльно для молоді, що часто хоче історію починати від себе, така лектура дуже корисна. Всі славні люди в своїй молодості захоплювалися читанням чи слуханням споминів. Пригадати б Шевченка, що любов до рідної минувшини виніс з оповідань свого дідуся, про гайдамаччину, або ген. Т. Чупринку, що юнаком вслухувався в спомини свого дядька, бриґадира УГА Шухевича. По такім вступі можу відважніше приступати до своїх споминів, тим більше, що вони не позбавлені деякої історичної вартости, як образ того, чим жила галицька молодь в буйних 20-их і 30-их роках нашого століття...

Про Тернопіль і його міщанство, як також про життя молоді на початку 20-их років гарно розказав у „Свободі" Б. Остапчук, а історію тернопільської гімназії описав вельми її директор, мій батько Мих. Губчак, і вона буде вміщена в спеціяльнім збірнику, що його приготовляє до друку Комітет тернопільців. Згадаю лише коротко: Тернопільська гімназія, наймолодша з галицьких шкіл, має все ж таки чималу й цікаву історію. Заснована на переломі 18 і 19 століть єзуїтами, яких царський уряд виселив з Білоруси, мала вона початково німецьку викладову мову, а згодом, коли в Галичині поляки здобули ширші впливи, — польську мову. Склад учителів і учнів був переважно чужинецький, але з часом щораз більше було учителів і учнів українців.

Відношення між чужинцями й українцями укладалося різно, був навіть в цій гімназії випадок, коли українець-учень на прізвище Швед застрілив учителя поляка, який переслідував учнів українців, а Шведові спеціяльно докучав. Вже в тих часах українці гуртувалися в таємних гуртках, щоб скріплювати свою національну свідомість. Українство було ще слабке і, коли одного разу заспівали на концерті „Ще не вмерла", директор поляк висловився легковажно: „То пшецєж така ґжечна пьосенка".

На початку 20 ст. українці добилися від австрійської влади відкриття т. зв. паралельних кляс при цій гімназії, а коли число кляс зросло до 8, виділено їх в окрему гімназію в новім будинку при вул. Косцюшка як гімназію ім. цісаря Франца-Йосифа. Одним з перших випускників (1911 або 1912 рр.) був теперішній митрополит - мученик Йосиф Сліпий.

Під час 1-ої світової війни директором гімназії був Роман Цеглинський, людина радше незрівноважена, який на вістку про вступлення російських військ до Тернополя стрійся разом із своїм сином - юнаком. Умирав, проклинаючи Австрію за те, що не зуміла охоронити Галичини від московського заливу.

Наука в школі відновилася аж по повороті австрійських військ, а з днем 1-го листопада 1918-го року гімназія стала українською державною школою. Пригадую слова мого старшого товариша мґр. Янкевича: „Ніколи не забуду, як нам учитель сказав: „від нині ми вчимося в рідній українській державній гімназії". Щасливі дні тривали коротко...

Гімназія продовжувала навчання під час большевицького заливу 1920 р. Тоді большевик Затонський закликав юрбу різати українську інтеліґенцію, і вчителям та старшим учням грозило виарештування й смерть. Та українське громадянство Тернополя було чуйне, і в призначений день ніхто в школі не з'явився.

Після встановлення польської окупації гімназію знову відновлено як державну, з викладовою українською (офіційно: руською) мовою. Директором став Юліян Левицький, відомий педагог, автор підручників географії. Його єдиний син згинув на Великій Україні в рядах Української Армії. Після смерти дир. Левицького до 1930 року провадив гімназію мій батько, коли польська влада, під час горезвісної пацифікації, закрила її.

До деякої міри продовжувала традицію цієї гімназії коедукаційна гімназія Рідної Школи УПТ (Українське Педагогічне Товариство), що існувала перед тим як дівоча школа, а після розв'язання мужеської гімназії прийняла в свій склад частину учнів. В цілості вона не могла заступити цієї гімназії, бо будинок бурси, в якому школа приміщувалася, був замалий. Школа ця мала кількох директорів, довший час директором був (ще перед розв'язанням мужеської гімназії) д-р Никифор Гірняк. За большевицької окупації 1939 - 1942 її претворено на десятирічку, під час німецької окупації відновлено в давній формі під директурою дир. Тофана, а тепер існує вона як десятирічка...

Але приступімо до моїх споминів про таємну націоналістичну організацію молоді в 1928 - 1930 роках. Буду старатися описувати події об'єктивно, хоч це не так легко зробити: це вже таке в людській природі. Тож не моя вина, коли пригадаю, що в Тернополі співалося:

В Україні славний Київ,
в Криму Симферопіль,
А ми, подоляни, кажем:
нема, як Тернопіль.

І не моя заслуга, коли в цих споминах вплететься тут і там нотка соняшної сердечности. Адже сонце не тільки стоїть на гербі Поділля, сонце подоляни носять у своїх серцях...

(Далі буде)

ДОПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ" ПРОЯСНИТИ ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ! ВИШЛІТЬ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ І ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД „СВОБОДИ"!

Володимир Барагура

ДЛЯ ТИХ, ЩО ДОЖИДАЮТЬ СЯЙВА „ВЕСЕЛКИ"

Малий Тарас Дусановський з Торонта в листі до редакції „Веселки" пище: „Бачу, що багато чисел „Веселки" видавництво висилає для дітей за море безплатно. Тому разом з братом Романом висилаємо три доляри на пресовий фонд „Веселки". Я щасливий, що маю маму, тата, бабусю й дідуся".

Ці три речення з листа малого Тараса відкривають перед нами цілу проблему, що має всенаціональне значення — потребу дитячого журналу „Веселка" не тільки на американсько-канадійському терені, але й у заокеанських країнах, потребу цього журналу не тільки для дітей, які можуть собі його передплатити, але й для дітей, батьків яких на це не стати, врешті потребу придбати фонди, щоб заспокоїти попит на „Веселку" дітей, які через своє сирітство, недугу батьків або лення нашої еміграції, поза лення нашо їеміграції, поза межами ЗДА і Канади, не всилі придбати її шляхом передплати чи ольпортажу.

Цей лист малої дитини є не тільки поставленням і з'ясуванням проблеми, якої не бачать багато дорослих, він є одночасно вказівкою, як конкретно реалізувати й розв'язувати цю проблему, щоб діти в різних частинах світу мали журнал „Веселку". Малий Тарас і його ще менший братік Роман дають перед очі нашої громади цю розв'язку — шлють три доляри на пресовий фонд „Веселки". Просто і ясно.

Цей лист є одночасно виясненням і оправданням конечности збірки фондів на пресовий фонд „Веселки"; відслоненням іще одного аспекту цієї збірки. Бо кампанія проходить не лише на те, щоб забезпечити появу „Веселки", не лише на те, щоб втримати, а то й поліпшити високий літературно-мистецький рівень „Веселки", але й тому, щоб дати змогу висилати і безплатно тим дітям, які матеріяльно не можуть собі на це дозволити, бо не всі мають, як пише малий Тарас, маму, тата, бабусю й дідуся, а як і мають, то ці батьки ледве можуть запевнити дітям найскромніший прожиток. А таких дітей багато. І від них, від їх батьків, опікунів, учителів, виховників, громадських діячів, церковних громад видавництво отримує листи з просьбою висилати „Веселку".

Ось для прикладу кілька з них. Катерина Горбач з Франкфурту (Німеччина) пише: „Веселку" тато мені не може купити. Може знайдеться якась добра українсьа дитина, що, прочитавши „Веселку", пришле її нашій суботній школі?" Що ж іншого має зробити видавництво після такого листа, як не вислати „Веселку"? І ось в наступному листі ця сама дитина пише: „Ти мені зробила несподіванку, приславши цілий жмут „Веселок" для нашої школки. Не менше тішиться моя мама, яка нас вчить. Дякую Тобі від дітей нашої школки. Ті числа „Веселки", що Ти нам прислала, мама буде позичати дітям, які вже вміють добре читати".

А ось Наталка Пилип'юк з Перу пише: „Щиро поздоровляю Тебе з далекого Перу і повідомляю, що я вже отримала „Веселку".

Голова Об'єднання Українських Жінок в Німеччині пише з Мюнхену в листі до „Свободи", як видавця „Веселки": „Від довшого часу одержуємо „Веселку". Головна Управа ОУЖ в Німеччині складає Вам щиру подяку за висилку цього милого подарунку для дітей - залишенців у Німеччині. На нашу думку, цей дитячий місячник добре оформлений, змістовний і відповідає своєму завданню давати нашій дітворі на чужині національну духову поживу. Особливо у великій пригоді він стає в Німеччині, де українських книжок ніде купити, а як вони й є, то мало приступні нашій бідній дітворі. „Веселку" розділюємо поміж школами і садками, як „манну небесну".

Таких листів багато. І вони чимраз частіші. І не було випадку, щоб видавництво не відгукнулося позитивно на такі листи, будь вони від окремих дітей, осіб чи установ.

Крім цих безплатних примірників, видавництво висилає ще до цілої низки окремих читачів, шкіл, осередків примірники „Веселки" по зниженій ціні, зокрема в Німеччині, Австрії, Англії, країнах Південної Америки та Австралії. Щоб заспокоїти запотребування на „Веселку" українських дітей у широкому світі, треба допомоги всього нашого громадянства, бо ця справа перестала вже бути справою тільки окремих людей чи установ і видавництва, а розрослася до розмірів загально - національного питання.

Рік - річно перед святом Різдва Христового збираємо пожертви на заспокоєння матеріяльних потреб дітей - залишенців. Чи ж маємо забути про заспокоєння їх національно - духових потрреб? Чи можемо позбавити їх тієї „небесної манни", якою є для них „Веселка"?

Своїми щедрими пожертвами на пресовий фонд „Веселки" під час кампанії, що саме ведеться, причинімося до того, щоб ця духова манна впала на нашу дітвору рясними числами „Веселки"!

Враження з Виставки в Дітройті

На останньому п'ятницевому вечері в нюйорськському Літературно-Мистецькому Клюбі можна було почути цікавий звіт наших мистців, які брали участь у підготові тієї великої імпрези і були на її відкритті в Дітройті. Перший про цю виставку, що відбулася від 24 вересня до 2 жовтня, говорив мистець С. Гординський. Він описав прегарне приміщення цієї виставки — Мек Грегор Меморіял Артс Сентер при Вейн Стейт університеті в Дітройті, що знаходиться в догідному положенні поблизу Дітройтського Інституту Мистецтва і Публічної Бібліотеки. Будинок, що в ньому була виставка, модерний, з великою авдиторією та всіма удогідненнями для подібних мистецьких виступів. Організатори виставки отримали це приміщення безкоштовно, завдяки заходам пані Марусі Бек. У цьому то приміщенні виставлено 226 творів наших мистців, що творять у вільному світі, і ту виставку оглянуло впродовж восьми днів понад 10 тисяч відвідувачів.

Доповідач спинився над підготовою виставки, що її перевела окрема Мистецька Рада, складена з представників трьох мистецьких організацій: Об'єднання Мистців Українців в Америці, Т-ва Молодих Українських Мистців і Української Спілки Образотворчих Мистців у Канаді. Твори на виставку вибирало спеціяльне жюрі, після того як усі експонати були вже на місці в Дітройті. Вони були переважно рекомендовані управами організацій з поміж експонатів двох попередніх виставок у Ню Йорку і Торонті, крім цього певна скількість високомистецьких творів (майже чотири десятки) була з приватних колекцій. Незалежно від того кожен український мистець міг сам представити свої твори до розгляду жюрі. Не треба казати, що при великій скількості високоякісних експонатів з обох Америк і Европи жюрі вибирало тільки те, що відповідало репрезентативному характерові виставки. Вартою уваги була немала скількість виставців з поміж нашої мистецької молоді, яка покінчила мистецькі студії вже в ЗДА і Канаді.

Творчість 78-и показаних на виставці мистців давала добрий перегляд сучасних течій в українському мистецтві. Мистців могло бути на кілька більше або менше, але це не змінило б загального образу українського мистецтва у вільному світі, що його показано в Дітройті. Загальне враження було: багатство динаміки форм і живого південного кольору, без огляду на те, чи твори були реалістичні чи абстрактні. Не диво, що виставка зустрілася з загальним признанням, а зокрема серед студентів університету була одним з головних предметів розмов і спорів. Самі ж американські мистці уважали її імпрезою на інтернаціональному рівні.

Другий за чергою говорив мистець С. Литвиненко, спиняючись особливо над описом відкриття виставки при участі офіційних представників міста Дітройту та українських і американських мистецьких кол і громадянства. Він познайомив гостей клюбу з своїм словом на відкритті виставки, в якому підкреслено не тільки мистецьке, але й політичне значення тієї імпрези, бо ця виставка — це вільний голос українського мистецтва протиставлений вічно контрольованому і терроризованому мистецтву в сучасній Україні. Дітройтському громадянству припала заслуга першому влаштувати таку не льокального, а загальноамериканського маштабу імпрезу, і за це від українських мистецьких кол належиться йому признання і подяка.

Доповідач розповів про те, скільки то вкладу праці, поїздок і коштів треба було зорганізувати для здійснення цілої імпрези, яка крім мистецької виставки обіймала ще чотири музично-вокальні вечори на високому рівні при співучасті не тільки українських, але й американських музичних сил (дітройтська симфонічна оркестра). Згадку, що все це своєю енергією зуміла зорганізувати пані Маруся Бек, присутні прийняли оплесками.

Мистець М. Черешньовський дав детальніший розгляд експонатів виставки, спиняючись на чільних учасниках. Він вирізнив групу творів, що надавали характер цілій виставці та ствердив, що як цілість вона була на справді високому рівні.

Під час цих доповідей були показані і частинно висвітлені фотознімки з відкриття виставки і деяких експонатів, як теж були прочитані мистцем Борисом Пачовським рецензії дітройтських газет на концертові виступи. Деякі присутні жаліли, що з цілої тієї імпрези немає кольорового фільму.

А. В.

Хор „Кобзар" з оркестрою на платівках

Мішаний хор „Кобзар" у Филаделфії, на запрошення відомої фірми „Арка" в Ню Йорку, наспівав під керівництвом свого диригента д-ра Антона Рудницького, програму для трьох довгограйних платівок, з яких дві появилися вже в продажу, а третя появиться незабаром. Згідно із звичаєм, чи пак мистецькими засадами своїх концертових програм, хор „Кобзар" виступає також на згаданих двох перших платівках з великими творами українського та світового репертуару, при чому всі вони, без винятку, в супроводі повної, або смичкової оркестри. Отже, на платівках находяться такі твори, як два Концерти Бортнянського в обрібці Рудницького („Воспойте Господеві" та „Блажен муж"), Лисенка „Весняики" та частини з кантат „Б'ють пороги" („Слава не поляже...") та „Радуйся, ниво" („І спочинуть утомлені руки" та „Оживуть степи, озера"), Вахнянина-Рудницького — „Поклін героям", Ніцинського „Вечерниці" (повністю) Гендля „Аллилуя" та „Марш тореадора" з опери „Кармен" Бізе. Солістами в окремих творах є Марія Ясінська-Мурована, Марія Лисяк, Анна Дражньовська, Омелян Татунчак та Іван Гаврилів; постійною піяністкою хору є Роксоляна Гарасимович. Прегарні, високо-мистецькі обкладинки-альбоми для платівок зладив Микола Бутович.

Третя платівка хору „Кобзар" присвячена національно-патріотичним гимнам і пісням („Ще не вмерла", „Заповіт", „Не пора", „Вічний революціонер", „Любіть Україну" — усе з повною оркестрою, та стрілецькими піснями в обрібці В. Барвінського, Н. Нижанківського, М. Колесси і А. Рудницького.

Платівки „Кобзар'я", цього передового українського мішаного хору в Америці, будуть приємною новинкою так своїм репертуаром і виконанням як і з огляду на сполуку з оркестрою, справжнім унікатом. Хорові „Кобзар" й його мистецькому керівникові слід щиро погратулювати до цього нового осягу.

А. Б.

Відкриття виставки Надії Сомко

В неділю, 16-го жовтня ц. р. відбулося в нюйоркському Літературно - Мистецькому Клюбі відкриття виставки малярських праць Надії Сомко, яка нещодавно прибула на постійний побут до цієї країни з Аргентини. Виставка обіймає 37 творів, серед яких переважають мертві природи і квіти. Кілька більшого розміру композиційних творів має українську історичну тематику, між ними „Урочистий вихід князя Ярослава Мудрого з родиною" на тлі Київської св. Софії, „Гетьман Іван Мазепа в св. Софії" і „Великодня ніч за часів гетьмана І. Мазепи".

Твори пані Сомко, учениці покійного Василя Гр. Кричевського в Київській Академії Мистецтва, визначаються багатством теплих і радісних барв. Перший виступ мистця на новому терені вітав від клюбу його голова, скульптор С. Литвиненко. Виставка відкрита до кінця цього місяця.

С. Г.

Особи у віці понад 65 років мають виповняти окремі формуляри при податкових заявах

Вашингтон. — Податковий Уряд вже тепер повідомляє, що старші особи у віці понад 65 років мусітимуть при податкових заявах в 1961-му році виповняти ще й додаткові формуляри, в яких подаватимуть ті кошти, які вони витратили на своє лікування в 1960-му році. 6 місяців тому ухвалено новий закон в цій справі, який тоді пройшов без належної уваги, і тепер податковий уряд звертає на нього увагу всіх заінтересованих. Особи до 65-го року життя можуть відтягнути від оподаткування видатки на лікування тільки тоді, коли вони перевищують 3% від прибутків. Старші особи у віці понад 65 років вже і давніше могли відтягати всі видатки на лікування без огляду на їх висоту. Тепер давніший закон трохи змінений: досі і чоловік і жінка могли відтягати всі видатки на лікування, коли одне з них переступило 65-ий рік життя, а тепер зможе це робити тільки та особа, яка переступила 65 років, а молодший член подружжя не зможе цього робити. Подібне зарядження є і щодо дітей таких подруж. Зміна і у відтягуванні від оподаткування сум, видаваних на ліки. Нові формуляри податкових заяв висилатиме податковий уряд між Різдвом і Новим Роком.

В НЮ ЙОРКУ ВІДБУВАЮТЬСЯ ЛЕГКОАТЛЕТИЧНІ ЗМАГАННЯ СУАСТ-СХІД

Ню Йорк. — В суботу дня 22 жовтня ц. р., в Ню Йорку на площі в Іст Рівер Парку при 6-ій вулиці відбуваються легкоатлетичні змагання за першість СУАСТ. Схід. Учасники змагаються в групах чоловіків, жінок, юнаків і юначок. Початок о год. 12-й в полудне. Мандрівну нагороду переможцеві у точкуванні в тих змаганнях за часу СУАСТ-у уфундував Український Народний Союз.

• У Туреччині закидається лідерам попереднього режиму президента Селяля Баяра і прем'єра Аднана Мендереса, що вони штучно викликали публічні заворушення проти греків 5 років тому, щоб дати сильніший аргумент в руки турецькій політиці під час спору з греками за Кипр. Селяль Баяр, Мендерес і тодішній міністер закордонних справ Фатін Русту Зорлю є між 526-ма обвинуваченими на масовому процесі.

ВПЛАЧУЮЧИ ЧЛЕНСЬКУ ВКЛАДКУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ВИ НЕ ТІЛЬКИ КОРИСТАЄТЕ З ДЕШЕВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЯ В НАЙБІЛЬШІЙ БРАТСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ, ВИ ТЕЖ ДОПОМАГАЄТЕ СОЮЗОВІ ШИРИТИ ПРАВДУ ПРО УКРАЇНУ ПОГО АНГЛОМОВНИМИ ВИДАННЯМИ ТА СКРІПЛЮЄТЕ ПОЛІТИЧНЕ І КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ